

KIRJANDUSE AINEKAVA

põhikooli 5.klassile

1.Õpieesmärgid

5. klassis kirjandus õpetusega taotletakse, et õpilane:

- loeb eakohast ilukirjandust, arendab oma lugemisoskust ning omandab püsiva lugemisharjumuse kui maailma ja enda mõistmise vahendi;
- väärtustab kirjandust oma rahvuskultuuri olulise osana ning tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- mõistab ilukirjanduse kujundlikku keelt, rikastab oma sõnavara ning arendab suulist ja kirjalikku väljendusoskust;
- arendab oma loomevõimeid ja suhtub lugupidamisega loometöösse;
- kujundab kirjanduse abil oma esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid;
- laiendab oma silmaringi ning rikastab mõtte- ja tundemaailma;
- annab iseseisvaid hinnanguid ning sõnastab ja esitab oma mõtteid;
- hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt erinevaid infoallikaid.

2. Õppesisu ja õppetegevus. – 70 tundi.

2.1 5. klassi kõige olulisemad õppetegevused:

- eri žanris kirjandusteoste teadlik loominguline lugemine; teoste ilmekas lugemine;
- loetu ümberjutustamine erineval viisil: üksikasjaliselt, lühidalt, valikuliselt, elementaarsete
- kommentaaridega ning loomingulise ülesandega;
- luuletekstide päheõppimine ning nende ilmekas esitamine;
- vastamine küsimustele, mis avavad kirjandusteoste tundmist ja mõistmist;
- loetu kohta lühikese ja üksikasjalikuma plaani koostamine;
- kirjandite kirjutamine käsitletud kirjandusteoste alusel loetut oma isikliku elukogemusega seostades;
- sihipärane info otsimine, teades allikaid ja osates nendega töötada.
- Õpilaste ringvaade arendamiseks kasutatakse erinevaid õpivõrme: raamatukogutunnid, projektitöö, loomingulised konkursid, ekskursioonid kirjandusega seotud paikadesse, kohtumised kirjanike ja tõlkijatega.

2.2 Lugemine

Esialgne (ettevalmistav) lugemine, ositi lugemine; uuesti ülelugemine teatud eesmärgiga hoiakuga jt. Töö häälega ning endamisi lugemise tehnika arendamine. Pööratakse tähelepanu õigele intoneerimisele, pauside tegemisele, lugemistempo valikule.

2.3 Teksti ümberjutustamine.

Ümberjutustamine erineval arendatuse astmel: üksikasjaliselt, lühidalt, koostatud plaani järgi, kommenteerimiselementidega, tegelase vaatepunktist jutustamine; kunstniku või õpilaste endi loodud illustratsioonide alusel jutustamine. Praktiseeritakse iseseisvalt loetud teoste tutvustamist klassikaaslastele.

2.4 Teksti mõtestamine ja analüüs

Kirjandustekstiga töötamise keskmes on loetu mõistmine. Jätkub selliste oskuste arendamine, mis on vajalikud kirjandusteose mõistmiseks ja tõlgendamiseks:

1. selliste küsimuste koostamine, mis kontrollivad teksti sisu faktilist teadmist ja arendavad kujutlusvõimet;
2. küsimustele vastamine omas sõnastuses ning toetudes tekstile (tsiteerimine);
3. teksti plaani koostamine; plaani punktide pealkirjastamine ühe sõna, väite, küsimuse või tsitaadiga;
4. teose põhiteema ja idee määramine; arutlemine asjaomase teema kajastamise üle teistes varem käsitletud teostes;
5. isikliku arvamuse sõnastamine, väljendades suhtumist teose teemasse ja ideesse;
6. põhjenduseks näidete toomine tekstist ja isiklikust elukogemusest;
7. tegelaste või tegelasarühmade vahelise põhikonflikti väljatoomine, selle tekkepõhjuste ja lahendusvõimaluste selgitamine; kirjeldatud sündmuste koha ja aja ning nende põhjusetagajärje seose väljatoomine.

Võetakse kasutusele mõisted *faabula* ja *süžee*, *pea- ja kõrvaltegelased*, *jutustamine 1. ja 3. isikus*.

Pööratakse erilist tähelepanu kunstilisele detailile. Jätkub töö tundmatute sõnade ja väljenditega, et rikastada sõnavara.

2.5 Kujundliku mõtlemise arendamine ja töö keele ilmekusega

Töö on suunatud epiteetide, võrdluste, isikustamise mõistmisele kirjandustekstides ja kasutamisele oma isiklikus kõnes. Tuuakse sisse mõiste *metafoor* esialgses tähenduses, vaadeldakse selle tekstides kasutamise juhte. Tehakse tööd allegooria ning sümboolika ja allteksti lihtsamate näidete mõistmiseks.

Õpilased selgitavad vanasõnade ja kõnekäändude tähendust ja kasutavad neid oma tekstides.

Õpitakse tekstidest koomilisi elemente leidma, tutvutakse iroonia mõistega.

Pööratakse tähelepanu oskusele leida riime, omandatakse omaloominguliste luuletuste kirjutamise kogemus. Tuuakse sisse mõisted *riim*, *värsimõõt*, vaadeldakse kahesilbilist värsijalga.

Arendatakse oskust oma mõtteid kujundlikult väljendada.

2.6 Loominguline tegevus ja esinemine kuulajaskonna ees

Kirjutatakse omaloomingulisi töid proosavormis (muinasjutt, lühikesed jutustava iseloomuga jutud, õpitud vanasõnadel ja kõnekäändudel põhinevad jutud jt) ning luulevormis (luuletus etteantud riimidega jt).

Kirjutatakse töid loetud teoste alusel (tegelaste dialoog; uus erinev lõpp jutule; kiri kirjandusteose tegelasele; loetud teose lühike hinnang või arvustus).

Kirjutatakse loodus- ja interjöörikirjeldusi, tehakse intervjuusid.

Arendatakse oskust kuulajate ees esineda: esitatakse peast luuletusi, katkendeid proosa- ja draamateostest; esitatakse klassikaaslastele omaloodud tekste. Kujunevad oponenti ja kuulajaskonnaga dialoogi pidamise oskused.

2.7 Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised ja mõisted

- Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised hõlmavad põhiandmeid autorite, kõnealuste teoste loomise ajastu ning neis kujutatud aja kohta.
- Kirjandus kui sõnakunst – üks maailma mitmekesisuse ja inimkonna elukogemuse peegeldamise vorme.
- Suuline rahvalooming, rahvaluule žanrid: muinasjutt, vanasõna, kõnekäänd, mõistatus, legend (pärimus).
- Müüdid.
- Muinasjuttude liigid: imemuinasjutt, olustikuline muinasjutt, loomamuinasjutt. Kunstmuinasjutt.
- Uus žanr – fantaasia.
- Kunstiteose teema ja idee.
- Süžee ja faabula.
- Kompositsioon.
- Eepos, lüürika, draama.
- Kirjandusžanrid: jutustus, novell, valm, poeem.
- Näidend, tegelased, repliik.
- Looduskirjeldus, interjäär, portree.
- Kunstiline detail.
- Luulekeele iseärasused.
- Kahesilbiline värsijalg.
- Kujutus- ja väljendusvahendid: epiteet, võrdlus, metafoor, isikustamine, hüperbool. Allegooria.
- Huumor ja satiir.

2.8 Peamised teemad ja probleemid arutamiseks

- Raamatu roll inimese elus. Kirjandus kui sõnakunst.
- Hea ja kurja probleem. Kõlbelise ideaali väljendumine suulises rahvaloomingus. Ustavus, julgus, tööarmastus, õiglus, arukus rahva ettekujutustes. Elulaadi, elukogemuse, elutarkuse peegeldumine rahvaluuleteostes.

- Kõlbeline jõud kokkupuutes inimlike pahedega. Usk õigluse võidusse. Väline ja sisemine ilu.
- Ajalooline sündmus kui rahvusliku uhkuse aine. Minevik, tänapäev, tulevik. Elu ja sünged küljed.
- Kõlbelisuse poeetilised tunnid. Inimlik tänulikkus ja tänamatus. Üksinduse probleem.
- Kodumaa poeetiline kujund. Kodumaa looduse ilu. Inimese ja looduse harmoonia. Suhtumine loomadesse kui kõlbelisuse mõõt.
- Perekond, suhted pereliikmete vahel. Põlvkondade järjepidevuse idee. Sõprus ja osavõtlikkus. Enesesalgavuse ja vastastikuse abi osutamine ohumomendil kui täiskasvanulikkuse tunnus. Rõõm tehtud tööst.
- Koolielu läbi huumoriprisma.

2.9 Kirjandusteoste valik

Loetavad ja käsitletavad kirjandusteosed esindavad kirjanduse eri liike ja žanre, klassikat ja tänapäevakirjandust ning valitakse vene, eesti ja väliskirjanike teoste hulgast. Kõik käsitletavad teosed kajastavad üldinimlikke väärtusi. Koos kirjandusteoste kangelastega mõistab laps, mis on headus ja õiglus, au ja südametunnistus, patriotism ning armastus inimese ja looduse vastu.

2.10 Teoseid terviklikuks lugemiseks, millest 12 teost peab õpilane läbi lugeda.

Rahvaluule.

Vene muinasjutud.

Eesti muinasjutud.

Paikkondliku algupäraga (nt Tallinna) legendid Ilukirjandus.

Anton Tšehhovi „Lapsed”

Leonid Andrejevi „Kussaka”;

Vladimir Solouhhini „Tasuja”;

Eno Raua „Roostevaba mõõk

Friedebert Tuglase „Siil”,

Hans Christian Anderseni „ Дикие лебеди”

Vilgelm Gauf “Карлик Нос”

Nikolai Gogol “Майская ночь, или Утопленница”

2.11 Lähemalt tutvustatakse järgmise autoreid: Ivan Bunini, A. Puskin, M.Lermontov, A. Fett, A.Majkov, F.Tjutstev või teised.

3. Õpitulemused

5. klassi õpilane:

- a) on omandanud ilmeka lugemise tehnika, loeb ladiusalt ja arusaamisega jõukohase keerukusega teksti;
- b) koostab loetu kohta plaani ja jutustab selle alusel ümber sisu, avaldab arvamust loetu kohta;
- c) määrab kunstiteose teema, idee ja kompositsiooni;
- d) näeb autoripositsiooni suhtumises kujutatud kangelastesse ja sündmustesse;
- e) iseloomustab tegelasi, võrdleb neid;
- f) määrab loetud teose žanri ja liigi, selgitab keeleliste vahendite rolli kunstilises tekstis;
- g) suudab läbielatud ja nähtust teadlikult ja emotsionaalselt kõnelda ja kirjutada;
- h) kasutab sõnaraamatuid, raamatukogukataloogi ja internetti vajaliku info saamiseks.

Lugemine

- a) on läbi lugenud vähemalt 4 eri žanrisse kuuluvat kirjandusteost (raamatut);
- b) loeb kirjandusteksti ladiusalt ja mõtestatult;
- c) teab loetud teose autorit, sisu ja tegelasi;
- d) tutvustab loetud teost ning kõneleb oma lugemismuljetest ja -elamustest.

Ümberjutustamine

- a) jutustab loetud tekstist kokkuvõtlikult;
- b) jutustab loetud tekstist koostatud plaani järgi.

Teksti mõtestamine ja analüüs

- a) koostab kirjandusteksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu;
- b) määrab teksti põhiteema ja idee;
- c) eristab pea- ja kõrvaltegelasi;
- d) toob välja teose tegelaste vahelise konflikti ja selle tekkepõhjused;
- e) avaldab isiklikku arvamust loetud teose kohta, põhjendab seda näidetega tekstist ja isiklikust elust.

Kujundliku mõtlemise arendamine ja töö keele ilmekusega

- a) tunneb kirjanduse kujutus- ja väljendusvahendeid: epiteedid, hüperboolid, metafoorid, isikustamine, võrdlused; tunneb mõisteid *riim* ja *värsimõõt*;
- b) kasutab oma tekstides kirjanduse kujutus- ja väljendusvahendeid.

Loominguline tegevus ja esinemine

- a) kirjutab eriliigilisi omaloomingulisi töid, sh kirjeldavat ja jutustavat teksti ning lühiarvamust loetud teose kohta;

b) esitab peast luuletuse, lühikese proosateksti või näidendi rolliteksti;

c) esitab kaaslastele omaloodud.

4. Hindamine

- Jooksev hindamine
- Kokkuvõttev (veerand, aasta)
- Kujundav hindamine

Veerandi jooksul õpilane peab saama 3 jooksvat hinnet, mille alusel saab panna veerandi lõpliku hinne.

Jooksev hindamine sisaldab:

- Hinded suulise vastuse koostamisele
- Hinded kirjaliku töö eest (kirjand, narratiiv, esse, teksti analüüs)
- Hinded kirjalikke ja suuliste küsimuste vastuste eest
- Hinded loominguliste tööde eest
- Hinded peast oskamise eest
- Hinded ilmekat luuletekste lugemises ja ümberjutustamise rollides.
- Hinded erinevate veebiallikate kasutamise eest
- Hinded üldistava kontrolltööde eest

Igal veerandil viiakse läbi 1 kirjalik või loovtöö.

Aastahinne tuleneb nelja veerandi koondhindest.

TASE	Hindamiskriteeriumid
5	<ul style="list-style-type: none"> • Lugeses põhi žanrite tekste oskab väljendada oma arusaama. • Tegeles kirjandusteosega oskab kasutada kooli- ja linnaraamatukogud ja otsida lisainformatsiooni Internetis. • Suudavad väljendada oma arvamust. • Oskab peast esitada luuletusi ning ümber jutustada erinevad lühikesed proosateksti. • Suudab klassi ees esitada omaloodud teksti.
4	<ul style="list-style-type: none"> • Teab osaliselt põhi kirjanduse žanre. • Oskab lugeda ilmekalt kirjandusteoseid. • Tegeles kirjandusteosega oskab kasutada kooli- ja linnaraamatukogud ja otsida lisainformatsiooni Internetis. • Suudavad kirjalikult väljendada oma arvamust. • Suudab klassi ees esitada omaloodud teksti. • Oskab ümber jutustada kokkuvõtlikult ja plaani kaudu loetud teksti. • Oskab anda tegelaste ja nende tegude mittetäielikku karakteristikut. • Oskab osaliselt argumenteerida ja seletada klassikaaslastele oma nägemus loetud teksti kohta. • Oskab vigadega esitada peast luule-, proosateksti.

3	<ul style="list-style-type: none"> • Teab osaliselt põhi kirjanduse žanre. • Oskab lugeda kirjandusteoseid. • Tegeles kirjandusteosega oskab kasutada kooli- ja linnaraamatukogud ja otsida lisainformatsiooni Internetis. • Oskab ümber jutustada plaani kaudu loetud teksti. • Oskab vigadega esitada peast luule-, proosateksti.
2	<ul style="list-style-type: none"> • Teab vähem kui 49% vaadeldava temaatika küsimustele vastusi.
1	<ul style="list-style-type: none"> • Teadmised, oskused ja hoiakud ei vasta õppekava nõudmistele ja neid pole võimalik rahuldavateks hinnata.

5. Õppekirjandus

- Jelena Moissejeva. Kirjandus 5. klassi õpik (AVITA, 2013).

6. Õppevahendid

- Põhiliselt õpetöö toimub klassis, kus saab mööblit paigaldada nii, et õpilane tunneks end mugavalt erinevate tunnivormide käigus (rühmatöö, ümmarlauavestlused, arvutitega töötamine, näitlike situatsioonide loomine, õppemängud).
- Klassis on õpematerjalid, lisamaterjalid, erinevad sõnastikud.
- Kasutatakse kaasaegsed info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad, Internet-allikad, PowerPoint presentatsioonid, videoallikad ja mängufilmid).
- Vajadusel korraldatakse tunde arvutiklassis või kasutades *SmartBoard*, grafoprojektoreid.